

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

1. ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
2. วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
3. แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
4. ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1. ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
2. นวัตกรรมกรอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
3. แนวทางในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
4. ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรมตามความสนใจ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมส่งเสริม

การอ่าน ไว้ดังนี้

อักษร รุ่งมณี (2526: 51) ได้กล่าวไว้ว่า "กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นสภาพ การเรียนรู้ที่นักเรียนได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอ่าน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการอ่าน ทั้งด้านความเข้าใจการอ่านและทัศนคติที่ดีต่อการ อ่าน"

แมนมาส ซวลิต (2529: 218) ได้กล่าวไว้ว่า "กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ การ กระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็น ของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน และพยายามพัฒนาการอ่านของตนเองจนถึงระดับ การอ่านเป็นและอ่านจนติดเป็นนิสัย"

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531: 223) ได้กล่าวไว้ว่า "การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อมุ่งสนับสนุนทักษะต่าง ๆ ที่จะทำให้คนเกิดความอยากรู้อ ยากอ่านจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน"

ซินบิล เอ็ม ริเดน (Synbil M.Reden 1959: 105) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่ง ที่อ่าน ทำให้การเรียนการสอนอ่านเกิดความสนุกสนานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

จากความหมายที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง กิจกรรม ที่จัดขึ้นเพื่อการกระตุ้น ชักจูง เปิดโอกาส หรือแนะแนวทางให้นักเรียนสนใจและเข้าใจเรื่องของ หนังสือ การอ่านหนังสือจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทุกครั้ง ครูจะต้องตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม เพราะจะเป็นแนวทางในการเสริมทักษะทางความรู้ ความคิด ความเข้าใจให้กับนักเรียน ทำใ้ นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน มีความรักในการอ่านหนังสือจนติดเป็นนิสัย

บัลเลอ พฤกษ์วัน (2521: 125) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษา
2. เพื่อตอบสนองความสนใจของนักเรียน
3. เพื่อฝึกลักษณะนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสือตามลำพังได้

แมนมาส ชวลิต (2529: 218) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการอ่าน
2. เพื่อแนะนำและชักชวนให้นักเรียนเกิดความพยายามที่จะอ่านให้แตกฉาน สามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ และเกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ดีขึ้น
3. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากหรืออยากอ่านหนังสือหลาย ๆ อย่าง เปิดความคิดให้กว้าง ใฝ่มีการอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย สามารถพัฒนาการอ่านจนถึงขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรื่องที่อ่านได้
4. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและจูงใจให้นักเรียนอ่านหนังสือ

แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีหลายแนวทาง ซึ่งครูสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน สภาพของโรงเรียน และสภาพการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 (กรมวิชาการ 2533: 37) มีเนื้อหาวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เกี่ยวกับการอ่าน และสามารถนำไปจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ ซึ่งประกอบด้วยวิชา ท.305 และ ท.306

ท.305 เป็นการอ่านออกเสียงร้อยแก้วโดยสอดแทรกอารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง อ่านออกเสียงร้อยกรองโดยสอดแทรกอารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง อ่านวรรณกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีวิจารณ์ด้วย โดยแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ วิจัยเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล ติดตาม

อ่านสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่ตลอดเวลา

ท.306 เป็นการอ่านวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองอย่างมีวิจารณ์ญาณ สามารถวิเคราะห์ วิจารณ์ และวินิจฉัยเรื่องที่ได้อ่านอย่างมีเหตุผล เกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของวรรณกรรม ติดตามอ่านสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในวิชาภาษาไทยเป็นกิจกรรมที่ครูภาษาไทยควรจะได้ใช้ความสามารถในการประยุกต์กิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ เพราะกิจกรรมบางอย่างจะเหมาะกับเด็กในวัยประถมศึกษา เช่น การเล่านิทาน การแสดงหุ่น เป็นต้น และในบางกิจกรรมก็เหมาะกับเด็กในวัยมัธยมศึกษา เช่น การพิจารณาหนังสือ การสนทนา การโต้วาที การอภิปรายหรือการแสดงละคร เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมิได้เป็นปัญหาต่อระดับการศึกษา แต่ปัญหาอยู่ที่ครูควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละระดับต่างหาก ในบางครั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นอาจจะไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียน ครูก็ต้องหาทางเปลี่ยนกิจกรรมใหม่

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรรษ์ (2523: 104-112) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปจัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ดังนี้

การอ่านในใจ

1. ครูนำบทความมาให้นักเรียนอ่าน แล้วให้นักเรียนเขียนเรื่องย่อส่ง
2. ครูนำข่าว บทความ ข้อความหรือเรื่องราวต่าง ๆ มาให้นักเรียนอ่านแล้วให้นักเรียนตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม
3. ครูให้นักเรียนไปหาข่าวที่น่าสนใจมาคนละ 2-3 ข่าว แล้วตัดหัวข้อข่าวทิ้ง นำมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน แล้วให้นักเรียนเขียนหัวข้อข่าวให้เหมาะสมกับข่าวนั้น
4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปรวบรวมข่าว กลุ่มละประเภท เช่น ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง แล้วนำมาวิจารณ์กันในกลุ่มและทำเป็นรายงานส่ง
5. ครูแจกเอกสารซึ่งมีข้อความเป็นตอน ๆ ให้นักเรียนไปอ่าน เพื่อจับใจความสำคัญ

6. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี แล้วหาสำนวนโวหารที่ไพเราะ ข้อคิดคำคม และคำสอนที่ปรากฏอยู่ นำมาอภิปรายกันหรือเขียนวิจารณ์ส่ง
 7. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี แล้วให้แสดงความคิดเห็น หรือวิจารณ์ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร
 8. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี แล้วฝึกให้คิดตัดสินใจ โดยสมมติตนเองเป็นตัวละครในวรรณคดีเรื่องนั้น เขียนข้อความแสดงการตัดสินใจตามที่ตนเองเห็นสมควร ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนเรื่องราวในวรรณคดีก็ได้ แต่สิ่งสำคัญคือ นักเรียนจะต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย
 9. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี หรือเรื่องราวในหนังสือแล้วเขียนแสดงความรู้สึกและจินตนาการ
 10. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี หรือเรื่องราวในหนังสือแล้วช่วยกันเขียนบทเพื่อใช้แสดงละคร
 11. ครูให้นักเรียนอ่านวรรณคดี หรือเรื่องราวในหนังสือแล้ววาดภาพ หรือวาดการ์ตูนตามจินตนาการจากการอ่าน
 12. ครูให้นักเรียนอ่านหนังสืออ่านประกอบ หรือตามความสนใจ แล้วทำรายงานหรือทำบรรณนิทัศน์เกี่ยวกับหนังสือ
 13. ครูทำรายชื่อหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนแล้วให้นักเรียนอ่าน โดยกำหนดว่าในเวลาสองสัปดาห์นักเรียนควรจะอ่านให้ได้หนึ่งเล่ม และหลังจากอ่านจบแล้วก็ทำรายงานเกี่ยวกับหนังสือเก็บรวบรวมไว้
 14. ครูนำข้อความที่ผู้เขียนอัญเชิญผู้อ่านต้องใช้ความคิด หรือข้อความที่มีความหมายแฝงมาให้นักเรียนอ่าน แล้วให้นักเรียนช่วยกันตีความ
 15. ครูให้นักเรียนจัดนิทรรศการหนังสือที่นักเรียนได้เคยอ่านมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการแนะนำหนังสือให้เพื่อน ๆ ในชั้นได้อ่าน
- การอ่านออกเสียง
1. ครูให้นักเรียนไปรวบรวมคำที่อ่านออกเสียงยาก ๆ เขียนใส่บัตรคำ พร้อมทั้งเขียนคำอ่าน
 2. ครูให้นักเรียนอ่านข่าว ข้อความ หรือเรื่องราวต่าง ๆ แล้วให้เพื่อนวิจารณ์เรื่อง

การออกเสียง ท่าทาง การเว้นวรรคตอน

3. ครูให้นักเรียนไปเลือกบทความที่น่าสนใจมาอ่านแล้วให้เพื่อนในกลุ่มแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น จับใจความ หรือวิจารณ์

4. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปหาข่าวที่น่าสนใจมาอ่านทางเสียงตามสายของโรงเรียน

5. ครูมอบหมายให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มจัดสถานการณ์ฝึกอ่านประกาศ เหมือนประกาศทางวิทยุ หรือโทรทัศน์

6. ครูให้นักเรียนเขียนโฆษณา แล้วให้อ่านเหมือนกับโฆษณาในวิทยุหรือโทรทัศน์ โดยให้เพื่อน ๆ ช่วยกันวิจารณ์

7. ครูให้นักเรียนฝึกอ่านบทละครที่ปรากฏในหนังสือเรียน หรือที่ช่วยกันแต่งขึ้น โดยอ่านให้เหมือนพูด

8. ครูให้นักเรียนนำข้อความ คำประพันธ์ หรือบทเพลงที่หามาหรือแต่งขึ้นเอง ที่มีตัว ร. ล. หรือตัวควบกล้ำ มาอ่านให้เพื่อนฟัง

การอ่านทำนองเสนาะ

1. ครูให้นักเรียนไปรวบรวมคำ วลี หรือข้อความที่คล้องจองกันมาฝึกอ่าน

2. ครูแจกเอกสารที่เป็นสำนวน สุภาษิต คำพังเพยที่คล้องจองกันให้นักเรียนนำไป

อ่าน

3. ครูให้นักเรียนฟังตัวอย่างการอ่านทำนองเสนาะจากเทปบันทึกเสียง แล้วให้นักเรียนนำไปฝึกอ่านตาม

4. ครูให้นักเรียนเลือกบทประพันธ์ที่ตนชอบจากหนังสือ วรรณคดี นำมาอ่านออกเสียงทำนองเสนาะให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

5. ครูเชิญวิทยากรมาสาธิตการอ่านทำนองเสนาะ การร้องเพลงปฏิพากย์ พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบให้นักเรียนชม จากนั้นจึงให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตาม

6. ครูให้นักเรียนรวมกลุ่มกันแต่งคำประพันธ์แล้วอ่านทำนองเสนาะ หรือใส่ทำนองเพลงเพื่อขับร้อง

7. ครูจัดให้มีการประกวดการอ่านทำนองเสนาะ และขับร้องเพลงจากวรรณคดี

การพิจารณาหนังสือ

1. ครูนำหนังสือมาแนะนำกับนักเรียน พร้อมทั้งชี้แนะนักเรียนให้เห็นจุดด้อยของหนังสือเล่มนั้น จากนั้นก็ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มปรึกษาหารือกันเลือกหนังสือที่นักเรียนเห็นว่าสมควรที่จะนำมาแนะนำในชั้น นักเรียนทุกคนไปอ่านแล้วนำมาอภิปรายกันในกลุ่ม เสนอรายงานในทำนองแนะนำหนังสือ
2. ครูทำรายการหนังสือพร้อมทั้งทำบรรณนิทัศน์หนังสือแต่ละเล่ม แล้วนำมาให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง จากนั้นครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนไปฝึกทำรายการหนังสือ และบรรณนิทัศน์หนังสือ สัปดาห์ละหนึ่งเล่ม หรือภาคการศึกษาละไม่ต่ำกว่า 10 เล่ม
3. ครูจัดรายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการอ่านหนังสือ เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน และเป็นการแนะนำหนังสือไปด้วยในตัว
4. ครูมอบหมายให้นักเรียนช่วยบรรณารักษ์จัดทำบรรณนิทัศน์ที่ติดไว้ที่หน้าห้องสมุด เป็นการเชิญชวนให้นักเรียนทั้งโรงเรียนได้รู้จักและอ่านหนังสือที่น่าสนใจ
5. ครูให้นักเรียนแต่ละคนจัดทำรายการหนังสือที่ตนได้อ่านแล้ว และนำมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อเป็นการแนะนำหนังสือที่ควรอ่าน
6. ครูจัดให้มีสัปดาห์แห่งการอ่านหนังสือขึ้น มีการแสดงนิทรรศการหนังสือที่ดีเด่นประจำปี หนังสือที่นักเรียนแต่งขึ้นเอง อาจมีการแสดงละคร หรือบทบาทจากหนังสือที่นักเรียนอ่านหรือเขียนขึ้นเอง

การแสวงหาความรู้จากการอ่าน

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แล้วมอบหมายให้ไปค้นคว้าเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ที่มอบหมายให้ เช่น ประวัติของคำ อาหารในวรรณคดี ดอกไม้ในวรรณคดี เทพเจ้าในวรรณคดี เป็นต้น
2. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านบทความจากวารสาร หรือหนังสือพิมพ์ โดยกำหนดว่าจะต้องเป็นบทความต่างประเภทกัน เช่น บทความเกี่ยวกับการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง กีฬา ศาสนา ปรัชญา และอื่น ๆ สัปดาห์ละ 1 บทความ แล้วเขียนใส่บัตรรายการขนาด 5" x 8" สาระประกอบด้วย ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ให้เขียนตามลักษณะการเขียนบรรณานุกรมที่ถูกต้อง แล้วมีเนื้อเรื่องย่อ ๆ ข้อความที่อ้างถึง และการวิจารณ์บทความสั้น ๆ

แล้วรวบรวมไว้โดยเรียงตามลำดับเรื่อง หรือลำดับตัวอักษร

3. ครูมอบหมายให้นักเรียนจัดทำแผนภูมิ แถบประโยคเกี่ยวกับข้อคิด คำสอน หรือข้อความที่ไพเราะมาประดับตกแต่งห้องเรียน

4. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 3-4 คน ให้แต่ละกลุ่มแข่งขันไปหาข้อความจากหนังสือที่ครูกำหนดให้ ข้อความที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มอาจจะไม่เหมือนกัน จำนวนหนังสือที่ให้นักเรียนใช้ค้นคว้าหาคำตอบควรมีจำนวนเท่ากับสมาชิกในแต่ละกลุ่ม

ประกาศรี สืออำไพ (2524: 334) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปจัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ดังนี้

การอ่านในใจ

ครูให้นักเรียนอ่านบทความ วารสาร หนังสือ เอกสาร ฯลฯ แล้วทำงานต่อไปนี้

1. พูด หรือเขียนสรุปใจความสำคัญ
2. พูด หรือเขียนมโนทัศน์ที่ได้รับ
3. อธิบายคำศัพท์โดยค้นคว้าจากพจนานุกรม
4. เขียนตีความหมายตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่อ่าน
5. แบ่งกลุ่มให้อ่านเฉพาะตอนที่กำหนด แล้วอภิปรายร่วมกัน
6. เขียนซึ่งใจความที่ไพเราะ หรือเห็นว่าประทับใจพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
7. เขียนวิจารณ์เรื่องตามเกณฑ์การวิจารณ์หนังสือประเภทต่าง ๆ
8. อ่านข่าวแล้วเขียนพาดหัวข่าว
9. อ่านเรื่องแล้วตั้งชื่อเรื่องใหม่ให้ตรงประเด็นด้วยภาษาที่กระชับครอบคลุมเนื้อ

ความ

10. ขีดเส้นใต้สำนวนโวหารเพื่อตีความ หรือวิจารณ์
11. อ่านหนังสือนอกเวลา แล้วทำรายงานส่ง
12. อ่านแล้ววาดภาพจากจินตนาการ

การอ่านออกเสียง

1. ฝึกอ่านให้เหมือนเสียงพูดเพื่อให้ผู้ฟังสนใจ ไม่เบื่อหน่าย
2. ฝึกอ่านร่วมกันจากตัวอย่างที่ครูนำมาเป็นสื่อการเรียนช่วยให้อ่านได้พร้อมกัน หรือ

ฝึกรายบุคคลตามโอกาสและความสามารถของนักเรียน

3. ฝึกการเอื้อมทำนองด้วยเสียงไพเราะ มีท่วงทำนองและลีลาถูกต้อง
 4. จัดกิจกรรมสนับสนุนการอ่าน เช่น อ่านผลงานการเขียน อ่านบทประพันธ์ที่ช่วยกันแต่ง ประกวดการอ่านทำนองเสนาะ อ่านนิทานเพื่อแข่งขันทายปัญหา เล่นละครวิทยุ เป็นต้น
 5. ฝึกให้อ่านเรื่องที่นำเสนอ กำหนดเวลาให้ สังเกตสมาธิ อัตราความเร็วในการอ่านและการอ่านถูกต้องตามหลักเกณฑ์
 6. ให้นักเรียนมาอ่านให้ครูฟังนอกชั้นเรียน อ่านโต้ตอบกัน เป็นต้น
- สมพร มั่นตะสุตร (2526: 138) ได้เสนอแนะกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. ครูควรมหาโอกาสพานักเรียนไปฟังการอ่านทำนองเสนาะที่หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งจัดทุกปี
2. ครูควรจัดให้มีชุมนุมนักอ่านในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการอ่านให้กว้างขวาง
3. จัดการแข่งขันการอ่านทำนองเสนาะ อ่านร้อยแก้ว และอ่านตีบท ตามโอกาสอันควร
4. ให้นักเรียนรวบรวมคำที่มักอ่านผิด ใช้ผิด จัดเป็นหมวดหมู่ และฝึกการอ่านตลอดจนจัดการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา และการแก้ไขปัญหาการใช้ภาษาบกพร่อง
5. จัดการอภิปรายเรื่อง ลักษณะการอ่านที่เหมาะสม
6. ให้นักเรียนหาบทความ สารคดี เรื่องสั้นที่นักเรียนสนใจมาอ่านสลับกันฟัง
7. ให้นักเรียนฝึกวิจารณ์การอ่านของเพื่อนในด้านการอ่านออกเสียง การเว้นวรรคตอน ซึ่งจะช่วยให้จัดข้อบกพร่องทางการอ่านได้ทางหนึ่ง

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะมีประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก โรงเรียนและครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพราะการอ่านเป็นทักษะที่มีได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและความร่วมมือจากทั้งที่บ้านและโรงเรียน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

บันลือ พฤษะวัน (2521: 125-127) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้อ่านหนังสือตามลำพัง
2. ช่วยส่งเสริมทักษะทางภาษาของนักเรียน
3. ช่วยตอบสนองความสนใจของนักเรียน
4. ช่วยฝึกนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2521: 4-5) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริม
การอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดพัฒนาการทางด้านความคิดแก่นักเรียน
2. ช่วยเสริมสร้างและส่งเสริมทักษะการใช้ภาษา
3. ช่วยทบทวนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ
5. ช่วยประเมินผลการเรียนการสอน
6. ช่วยให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินในการเรียน
7. ช่วยจูงใจและเร้าความสนใจของนักเรียน
8. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี และเอื้อเฟื้อต่อกัน
9. ช่วยฝึกความรับผิดชอบ และฝึกการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์
10. ช่วยให้ครูได้เห็นพฤติกรรมของนักเรียนเด่นชัดขึ้น
11. ครูสามารถใช้เป็นกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เสริมบทเรียนและสรุปบทเรียน

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2525: 175-176) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยได้อย่างกว้างขวาง
2. สอนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน
3. นักเรียนมีความคล่องแคล่ว และชำนาญทางภาษามากยิ่งขึ้น
4. นักเรียนได้มีโอกาสค้นพบความสนใจ ความสามารถและความถนัดของตนเอง
5. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของนักเรียน

6. ทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

7. ทำให้นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะช่วยให้เด็กเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นผู้ที่มีทักษะทางด้านการใช้ภาษา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความสามัคคี มีประสบการณ์ในการเรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้รู้จักและค้นพบความสามารถของตนเองทางการอ่าน ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน และในที่สุดก็จะเป็นผู้ที่ชื่นชอบการอ่านหนังสือ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนจะช่วยให้ครูสามารถประเมินพฤติกรรมทางการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็จะเป็นวิธีหนึ่งที่ครูใช้สรุปบทเรียน เสริมบทเรียน และเสริมประสบการณ์ของการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านในระดับสูงของลำดับขั้นของการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนจะต้องใช้ความคิดวินิจฉัยและประเมินผลสิ่งที่อ่านควบคู่ไปกับการอ่านตลอดเวลา ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เกี่ยวกับผู้เขียน ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนมีนิสัยใคร่รู้ใคร่เรียน รู้จักคิดให้รอบคอบ ตัดสินเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล เมื่อนักเรียนสามารถวินิจฉัยและประเมินผลได้แล้ว นักเรียนก็จะได้รับความรู้ที่ถูกต้อง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ประสิทธิ์ กานท์กลอน (2520: 148) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความสามารถในการค้นหาเหตุผลและนิยามคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และตัดสินใจได้ว่าเรื่องนั้นหรือตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดี สำคัญหรือไม่สำคัญ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นได้

วิจิตรวิภา แสงผลสิทธิ์ และคณะ (2522: 158) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ คือ การอ่านที่ผู้อ่านจะต้องใช้ดุลยพินิจหาเหตุผลและพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่ได้
 ถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์และตัดสินใจได้ว่าเรื่องนั้นดีหรือไม่ดี สำคัญหรือ
 ไม่สำคัญ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น หรือแยกความคิดเห็นออกจากข้อเท็จ
 จริง โดยใช้ปัญญา หลักวิชาและเหตุผล .

ประเทิน มหาพันธ์ (2523: 226) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ
 การอ่านที่ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบต่อเรื่องราวที่ได้อ่าน ต้องมีความเข้าใจ
 ต่อเรื่องราวที่ได้อ่าน และรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรง ๆ โดยใช้วิจารณ์ญาณ
 ตัดสินเองตามความรู้ และประสบการณ์"

สนิท ตั้งทวี (2528: 123) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ การ
 อ่านที่ผู้อ่านใช้สติปัญญา เข้าใจความคิดของผู้เขียน เข้าใจวัตถุประสงค์ของผู้เขียน สรุปความคิด
 และจับใจความสำคัญ ตลอดจนอธิบายขยายความได้"

นุชน้อย สติรังกูร (2533: 63-64) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ
 คือ การอ่านอย่างละเอียดทุกตัวอักษร และเมื่ออ่านจบแล้วต้องแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น
 ได้ แยกได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ถ้าผิดก็ตั้งทราบบอกว่าผิดอย่างไร นอกจากนั้นผู้อ่านควรใช้ความคิด
 วิจารณ์ในเรื่องวิธีการเขียนว่าชอบหรือไม่ชอบ เพราะเหตุใด"

สาธน์ แอล มิลเลอร์ (Lyle L. Miller 1972: 189) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการ
 อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นกระบวนการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจะต้องประเมินค่าสิ่งที่อ่านโดยใช้เกณฑ์ที่
 ได้สร้างสมจากการอ่านที่ผ่านมาในอดีต หรือประสบการณ์จากภูมิหลังเป็นเครื่องเปรียบเทียบ

ไมเคิล เจ เคอร์คิน และ บรูซ เจ บิดเคิล (Michael J. Durkin and Bruce
 J. Biddle 1974: 385) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการอ่านที่ผู้อ่าน
 จะเกิดปฏิกริยาตอบสนองต่อเรื่องที่ได้ อ่าน เป็นผลทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งจนสามารถ
 วิพากษ์วิจารณ์เรื่องที่ได้

ลาร์รี เอ แฮร์ริส และคาร์ล บี สมิธ (Larry A. Harris and Carl B. Smith
 1976: 261) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความรู้

ความเข้าใจที่สะสมจากประสบการณ์ตัดสินและประเมินเรื่องที่อ่าน

จากความหมายที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตอบคำถาม สรุปสาระสำคัญ ตีความ และประเมินค่าข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านได้เป็นอย่างดี โดยเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียน การพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ทั้งนี้ผู้อ่านจะนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยในการอ่าน

พฤติกรรมกรอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

พฤติกรรมกรอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงให้รู้ว่ามีนักเรียนแต่ละคนนั้น มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหรือไม่ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล (2533: 584-591) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าประกอบด้วยกรเข้าใจนัยของเรื่อง การรู้จักผู้เขียน การเข้าใจความสัมพันธ์ของสารและการนำสารไปใช้ได้

กรเข้าใจนัยของเรื่อง หมายถึง การเข้าใจความหมายในระดับสูงกว่าระดับตัวอักษร ผู้อ่านสามารถตีความให้เข้าใจแนวคิดและเจตนาที่แท้จริงของเรื่องนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลในเรื่องนั้นเองเป็นหลักฐาน การเข้าใจนัยหรือความหมายที่แท้จริงของเรื่องให้ได้นั้น ประกอบด้วยกรเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เข้าใจความหมายของถ้อยคำ
2. เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้เขียน
3. เข้าใจความคิดและความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ
4. รู้ความหมายของโวหารเปรียบเทียบ

กรรู้จักผู้เขียน ผู้อ่านจะรู้จักผู้เขียนโดยอาศัยกรพิจารณาจากเนื้อหาที่อ่าน อาจจะไม่ต้องอ่านผ่านอ่านนัก แต่ก็ช่วยให้อ่านเข้าใจความหมายของข้อความได้ชัดเจนขึ้น เพราะหากผู้เขียนอีกคนหนึ่งเขียนถึงเรื่องเดียวกัน อาจจะเสนอความคิดที่ต่างกัน ข้อมูลพื้นฐานต่างกัน ทัศนคติตลอดจนข้อเสนอแนะต่างกัน หรือขัดแย้งกับผู้เขียนคนอื่น ๆ ก็ได้ ผู้อ่านอาจจะพิจารณาจุด

ประสงค์ของการเขียนว่าเป็นข้อเขียนประเภทใด เพื่อให้เข้าใจความประสงค์ของผู้เขียนได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

1. เสนอข้อมูล เช่น ตำรา รายงาน บันทึกข้อความ
2. สั่งสอน หรือแนะนำ เช่น คำเทศนา สลากยา
3. ชักชวน ขอร้อง เช่น องค์การกุศลประกาศให้บริจาค คำขวัญต่าง ๆ
4. โฆษณาชวนเชื่อ เช่น โฆษณาในสื่อมวลชน
5. เสนอความเห็นส่วนตัว เช่น บทความ บทสัมภาษณ์

ข้อเขียนแต่ละชิ้นอาจมีจุดประสงค์เดียว หรือหลายจุดประสงค์ก็ได้ หรือมีจุดประสงค์แอบแฝงอยู่ก็ได้

การเข้าใจความสัมพันธ์ของสาร จะประกอบไปด้วยการอ่านพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ

ดังนี้

1. การเล็งเห็นและสามารถเปรียบเทียบความเหมือน หรือความแตกต่างของสารใน

แง่ของข้อมูลและความหมาย

2. การสังเกตและบอกได้ว่าประโยชน์หรือตอนใดเกี่ยวข้อง หรือไม่เกี่ยวข้องกับเรื่อง

นั้น ๆ

3. การรู้ว่าส่วนใดเป็นเหตุ ส่วนใดเป็นผล

4. การเข้าใจลักษณะ พฤติกรรม และความคิดของตัวละครหรือบุคคลในเรื่อง

การนำสารไปใช้ได้ หมายถึง การเห็นชัดเจนว่าข้อมูลและความคิดเห็นจากแหล่งอื่น ๆ มีส่วนสัมพันธ์กับข้อความที่กำลังอ่านนั้นอย่างไรบ้าง ผู้อ่านอาจรวบรวมความคิดจากสองหรือ

สามแหล่งเข้าด้วยกัน สร้างเป็นข้อสรุปหรือหลักการ การนำสารไปใช้มีหลายระดับ คือ

1. ประยุกต์ใช้ในการจัดหมวดหมู่ หมายถึง เมื่ออ่านข้อมูลหรือข้อความต่าง ๆ ผู้อ่าน

จะสังเกตความเหมือนและความแตกต่างกันหลาย ๆ ชนิด หลาย ๆ โอกาส แล้วสรุปเรีกรวม ๆ ได้

2. ประยุกต์ใช้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง

3. ประยุกต์ใช้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อม

วิลเลียม เอช เบอร์ตัน (William H. Burton 1956: 321) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม

การอ่านอย่างมีวิจารณ์แล้วไว้ 7 ประการคือ

1. เข้าใจความหมายของศัพท์
2. เรียงลำดับความได้
3. จับความคิดสำคัญได้
4. เห็นความสัมพันธ์ของข้อความที่อ่าน
5. จัดหมวดหมู่และย่อได้
6. สรุปใจความสำคัญได้
7. คาคการฉลวงหน้าได้

วิลเลียม เกอ์ทรูด (William Gertrude 1959: 328) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม

การอ่านอย่างมีวิจารณ์แล้วไว้ 16 ประการคือ

1. ตัดสินข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้
2. รู้จุดประสงค์ของผู้เขียน
3. จำความหมายของคำได้
4. แสดงความเห็นและวินิจฉัยได้
5. เข้าใจสิ่งที่อ่านได้อย่างชัดเจน
6. วิเคราะห์และโต้แย้งได้
7. ประเมินทัศนคติของผู้เขียนได้
8. รู้ว่าเป็นการเขียนโฆษณาชวนเชื่อ
9. รู้เทคนิคในการเขียนจูงใจผู้อ่าน
10. แยกแยะองค์ประกอบของแบบการเขียนได้
11. บอกข้อความที่กำกวมได้
12. อนุมานสิ่งที่ผู้เขียนมิได้กล่าวไว้โดยตรงได้
13. ลำดับเรื่องที่อ่านได้
14. สรุปเรื่องที่อ่านได้
15. ตีความเรื่องที่อ่านได้

16. เลือกความหมายของคำได้เหมาะสมกับข้อความที่อ่าน ในกรณี คำนั้นมีหลายความหมาย

พอล แมคคี (Paul Mckee 1966: 382-384) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการอ่านอย่างมีวิचारณญาไว้ 8 ประการคือ

1. แยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น
2. รู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
3. สรุปเรื่องราวที่อ่านได้
4. วิเคราะห์เรื่องราวที่อ่านได้
5. ทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้
6. รู้จุดมุ่งหมายของผู้เขียน
7. ตัดสินเรื่องที่อ่านโดยพิจารณาถึงภูมิหลังของผู้เขียน
8. จับประเด็นความคิดสำคัญของผู้เขียนได้

อาเธอร์ ดับบลิว เฮลแมน (Arthur W. Heilman 1967: 42) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการอ่านอย่างมีวิचारณญาไว้ 10 ประการคือ

1. จำความหมายของคำได้
2. สามารถเลือกความหมายของคำได้เหมาะสมกับข้อความที่อ่าน
3. เข้าใจถ้อยคำอุปมา หรือความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้บอกตรง ๆ
4. จับความคิดที่สำคัญของผู้เขียนได้
5. ถ่ายทอดข้อความที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้
6. มองเห็นความสำคัญของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นข้อความนั้น และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เหล่านั้น
7. รู้จุดมุ่งหมายและความคิดเห็นของผู้เขียน
8. บอกลักษณะการเขียนของผู้เขียนได้
9. ลงความเห็น วิวินิจฉัย และตัดสินใจ
10. บอกความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกได้

จากพฤติกรรมการอ่านอย่างมีวิचारณญาที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการอ่าน

อย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการจับประเด็นสำคัญ แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ ตีความและประเมินค่าได้ บอกเจตนา และทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่อ่านได้ คาดการณ์ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ถูกต้อง บอกความหมายของถ้อยคำและโวหาร และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

แนวทางในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสอนอ่าน โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านระดับต่าง ๆ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นความสามารถในการอ่านขั้นสูง เพื่อความเข้าใจ ครูจึงต้องให้ความสนใจและส่งเสริมเป็นพิเศษ การที่ครูจะฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น จะต้องเลือกใช้คำถามและตั้งคำถามที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดและวิจารณ์ เช่น คำถามประเภททำไม อย่างไร นอกจากนี้ครูจะต้องมีวิธีการสอนอ่านที่มุ่งเน้นให้นักเรียนอ่านเป็นคิดเป็น มากกว่าอ่านออก ดังเช่นในสมัยก่อน ทั้งนี้เพราะวิทยาการแขนงต่าง ๆ ในปัจจุบันได้เจริญก้าวหน้าไปมาก ระบบสื่อสารมวลชนเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ การเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง การอ่านเพียงแค่ว่าความเข้าใจของนักเรียนเป็นการไม่เพียงพอ นักเรียนจะต้องรู้จักคิดหาเหตุผลควบคู่ไปกับการอ่านทุกครั้ง การสร้างแบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของครูจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้กับนักเรียน ดังผลการวิจัยของฉวีวรรณ สิทธิปาน (2526: 71) ศุภวรรณ เล็กวิไล (2526: 63) ที่ปรากฏผลออกมาว่า แบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การนำข่าวสาร บทความ และโฆษณาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสารมาใช้ประกอบในการสอนอ่านของครูก็จะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ โดยครูจะต้องสอนให้นักเรียนใช้สติปัญญาพิจารณาสิ่งที่ได้อ่านด้วยความรอบคอบว่าเชื่อถือได้หรือไม่ มีข้อเท็จจริงประการใด

ผลดี กุฏอินทร์ (2529: 427-429) ได้กล่าวไว้ว่า ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสอ่านสิ่งพิมพ์และข้อเขียนหลาย ๆ ประเภท เพื่อฝึกฝนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ดังนี้

1. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ครูสามารถใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือให้นักเรียนฝึกอ่าน โดยใช้วิจารณญาณได้เป็นอย่างดี เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีประโยชน์ ช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองได้อย่างรวดเร็ว และได้อ่านเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ในยามว่าง ดังนั้นครูควรฝึกให้นักเรียนอ่านเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าว และวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข่าว เช่น นำข่าวจากหนังสือพิมพ์มาให้นักเรียนอ่าน โดยฝึกให้นักเรียนจับใจความและลำดับเหตุการณ์ แล้วให้วิจารณ์ว่าเรื่องนี้น่าจะเป็นจริงหรือไม่ นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการกระทำของคนในข่าวที่อ่าน

2. บทความต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์และวารสาร บทความหรือบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์และวารสารนั้น สามารถนำมาฝึกการอ่านของนักเรียนได้ ทั้งในด้านการพัฒนาสกิลข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น และการศึกษาเจตนาของผู้เขียน ครูนำบทความมาให้นักเรียนอ่านและให้วิเคราะห์ว่าประโยคใดเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนมากกว่าจะเป็นข้อเท็จจริง บทความในหนังสือพิมพ์หลายฉบับชี้ให้เห็นเจตนาของผู้เขียนว่าเอนเอียงไปในทางใด เมื่ออ่านบทความ บทวิจารณ์ หรือบทบรรณาธิการจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่กล่าวถึงปัญหาเดียวกัน จะเห็นว่ามองปัญหาไปคนละจุดหรือมีนิยายต่างกัน

3. โฆษณาต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร การฝึกให้อ่านโฆษณาโดยใช้วิจารณญาณเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพราะในปัจจุบันนักเรียนจะได้อ่านและฟังคำโฆษณาต่าง ๆ อยู่เสมอ

จอร์จ ดี สเปนซ์ และ เอเวลิน บี สเปนซ์ (George D. Spache and Evelyn B. Spache 1969: 147) ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณประสบผลสำเร็จ คือ วิธีการถามคำถามของครูผู้สอน ครูจะต้องเตรียมคำถามซึ่งนักเรียนต้องอาศัยการวิเคราะห์และประเมินเพื่อตอบคำถามนั้น เมื่อนักเรียนได้ฝึกคิดและตอบคำถามลักษณะดังกล่าวบ่อย ๆ ส่อมทำให้นักเรียนรู้จักการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น

อาเธอร์ คัมบลิว เฮลแมน (Arthur W. Heilman 1972: 48) ได้เสนอแนวทางในการสอนเพื่อให้นักเรียนพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. ให้มีการใช้แบบฝึกที่เหมาะสม เพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ในการสอนอ่าน

2. ครูควรสอนคำศัพท์ใหม่ ๆ หรือคำศัพท์ยากแก่นักเรียนก่อนที่จะลงมือสอน
3. ครูจัดเนื้อหาที่จะให้นักเรียนอ่านให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในรายวิชาอื่น ๆ
4. สอนเรื่องโครงสร้างของประโยค และลักษณะของอนุเจต
5. สอนเรื่องการลำดับเรื่อง ลีลาในการเขียน และเหตุผลที่ผู้เขียนแสดงออกมา
6. ฝึกให้มีประสบการณ์ในการคิดอยู่เสมอ
7. ฝึกให้อ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย
8. ฝึกให้รู้จักวิเคราะห์สิ่งที่ไม่มีความจริง การโฆษณาชวนเชื่อ และอคติข้อ

ลำเอียงต่าง ๆ

9. ฝึกให้รู้จักสงสัย และใคร่ไตร่ตรองสิ่งที่อ่านอยู่เสมอ

ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์อย่างมากสำหรับนักเรียนผู้ที่มีความสามารถในการอ่านระดับนี้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะให้นักเรียนได้พัฒนาสมองเพื่อการคิด นักเรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์ และมีความคิดที่กว้างไกล เพราะนักเรียนต้องใช้ความคิดเพื่อการวินิจฉัย และประเมินผลสิ่งที่อ่านควบคู่ไปกับการอ่าน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังจะให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังจะให้นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับนี้เป็นคนที่มีเหตุผล มีความคิดรอบคอบและรู้จักการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะให้นักเรียนไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นเครื่องมือของการโฆษณาอันโดยง่าย อันจะนำมาซึ่งผลเสียต่อตนเองและประเทศชาติได้ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ การโฆษณาสินค้า การโฆษณาหาเสียง เป็นต้น

ประกาศรี สืออำไพ (2524: 331) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและนำความคิด คติธรรมที่ได้มาประกอบกับประสบการณ์ ทำให้เกิดความคิดกว้างไกล ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การแก้ปัญหาได้"

ลิตธา พินิจกุล และ ทิพย์สุนทร อนันบุตร (2525: 1) ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น นอกจากจะเสริมสร้างความรู้เพื่อใช้ในการศึกษาและการประกอบอาชีพแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความบันเทิงใจอีกด้วย นอกจากนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังเสริมสร้างคุณสมบัติส่วนตัวให้เป็นคนรักเหตุผล รักความเป็นธรรม มีความรอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักไตร่ตรองตรวจตราอย่างละเอียด รู้จักตัดสินใจและรู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่เหมาะสมและได้ผลดี

ภกาศี เอ็นบุตร (2526: 70) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะทำให้ผู้อ่านมีจิตใจกว้าง มองโลกในแง่ดีและเป็นคนมีเหตุผล"

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528: 74) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้ผู้อ่านได้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะผู้อ่านไม่ใช่จะรับเฉพาะความคิดของผู้เขียนเท่านั้น ผู้อ่านจะต้องนำความคิดของผู้เขียนมาประกอบกับความเห็นของตน ทำให้เกิดความคิดใหม่ ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ได้ เมื่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์ดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องฝึกฝนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความคิดพิจารณาเหตุผลมาตัดสินเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ฉวีวรรณ ลิตธิปาน (2526) วิจัยเรื่องการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าความแปรปรวน และเปรียบเทียบค่าที่ ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบฝึกมีประสิทธิภาพ 80.92/80.00 คะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการฝึกระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ไม่แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ .01

ชลิ ชัชวาลกิจ (2526) วิจัยเรื่องโครงการเสนอเพื่อจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ หรืออาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย และผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย จำนวน 44 คน ครูภาษาไทยที่สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 116 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 390 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เรื่องโครงการเสนอเพื่อจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ชุด ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามในแต่ละชุดจะมีรายละเอียดแตกต่างกันตามความต้องการของผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่ากิจกรรมที่จัดในระดับมาก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน คือการอ่านแล้วตอบปัญหาจากตอนที่อ่าน การฝึกอ่านในใจแล้วจับใจความสำคัญ การย่อความจากเรื่องที่อ่านมา การฝึกอ่านหรือเขียนคำยากที่มักเขียนผิดอ่านผิดเสมอ การทำรายงานค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม การอ่านและค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด การจัดงานทางวรรณคดีหรือประเพณีไทย การสาธิตการอ่านร้อยแก้วร้อยกรอง หรือทำนองเสนาะ การศึกษานอกสถานที่ ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมที่พบ คือ ปัญหาด้านเวลา สถานที่ อุปกรณ์ และงบประมาณ และการขาดความสนใจของนักเรียน

ศุภวรรณ เล็กวิไล (2526) วิจัยเรื่องการสร้างแบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนแสงชนูทิศ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 78 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าความแปรปรวน และเปรียบเทียบค่าที ผลการวิจัยปรากฏว่าแบบฝึกมีประสิทธิภาพ 80.01/80.25 ความก้าวหน้าทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนฝึกและหลังฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ทวีศักดิ์ เคชาเลิศ (2528) วิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 974 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจนิสัยในการอ่าน แบบสอบถามสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม แบบสำรวจข้อมูลของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าถดถอยสหคูณแบบเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้น ๆ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X ผลการวิจัยปรากฏว่าตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่าน คือ ประสบการณ์ส่งเสริมการอ่านจากที่บ้าน ประสบการณ์การส่งเสริมการอ่านจากทางโรงเรียน ลักษณะการซื้อวารสาร นิตยสารอ่านในบ้าน ลักษณะการซื้อหนังสือพิมพ์อ่านในบ้าน และระดับการศึกษาของบิดา โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ

งนุช นิเชษฐพันธ์ (2529) วิจัยเรื่องการศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียน 107 คน ครูบรรณารักษ์ จำนวน 107 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 ชุด สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 1 ชุด และครูบรรณารักษ์ 1 ชุด ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามในแต่ละชุดจะมีรายละเอียดแตกต่างกันตามความต้องการของผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ครูบรรณารักษ์จัดมากที่สุด คือ การเล่านิทาน รองลงมาคือ การแนะนำหนังสือ การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียนตามลำดับ

ภารดี ศศิศชาติ (2530) วิจัยเรื่องการนำเสนอโครงการกิจกรรมการสอนทักษะภาษาไทยในห้องปฏิบัติการทางภาษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูภาษาไทยที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีห้องปฏิบัติการทางภาษา จำนวน 343 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องการจัดกิจกรรมการสอนทักษะภาษาไทยในห้องปฏิบัติการทางภาษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่าใน

ด้านการอ่านพบว่า ปริมาณการจัดกิจกรรมในห้องปฏิบัติการทางภาษาทางด้านการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านโดยส่วนรวมน้อย กิจกรรมที่ฝึกทักษะที่จัดมากคือ ฝึกอ่านข่าว ประกาศ จดหมาย แดลงการณ เหมือนการออกอากาศวิทยุ ครูภาษาไทยมีความเห็นว่า ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านในห้องปฏิบัติการทางภาษาโดยส่วนรวมน้อย กิจกรรมที่ครูเห็นว่า จะได้รับผลมากคือ การฝึกอ่านข่าว ประกาศ จดหมาย หรือแดลงการณ เหมือนออกอากาศวิทยุ

สมนึก พวงกลิ่น (2530) วิจัยเรื่องการศึกษาความสามารถในการอ่านอย่างมี วิจารณ์ และสมรรถภาพการอ่านเร็วของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้วิธีสอนแบบ สืบสวนสอบสวนกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษดิ์ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน แผนการสอนตามคู่มือครู แบบทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ และแบบทดสอบสมรรถภาพการอ่านเร็ว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ค่าความแปรปรวนแบบ 2 ทาง ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่ม ทดลองมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์และมีสมรรถภาพการอ่านเร็วสูงกว่านักเรียน ในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุปรیتی อ่อนหวาน (2530) วิจัยเรื่องความสนใจอ่านหนังสือภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสาธิต ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการ วิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 518 คน จากโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหา- วิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องความสนใจในการ อ่านหนังสือภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสาธิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย ปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิง สนใจอ่านหนังสือบันเทิงคดี สารคดี และกวีนิพนธ์มาก นักเรียนชายสนใจอ่านเรื่องสั้น นิทาน และสารคดีมากตามลำดับ นักเรียนหญิงสนใจอ่านเรื่องสั้น นิทานและนวนิยายมากตามลำดับ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงสนใจอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มณี ปิประทุม (2531) วิจัยเรื่องผลการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองหนึ่ง (แก้วนิมิตร) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 35 คน กลุ่มควบคุม 35 คน ในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และต่ำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นุช ม่วงเก่า (2533) วิจัยเรื่องการนำเสนอโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูภาษาไทยที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 112 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 327 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเรื่องการนำเสนอโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า ด้านการจัดกิจกรรม ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่า ครูภาษาไทยเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม ด้านปริมาณการจัดกิจกรรม ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่า การจัดกิจกรรมแต่ละประเภทมีน้อย ยกเว้นการจัดกิจกรรมการอ่านทำนองเสนาะ ครูเห็นว่าการจัดมาก ด้านประโยชน์ของกิจกรรม ทั้งครูและนักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์มาก ยกเว้นกิจกรรมการพิจารณาหนังสือ นักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์น้อย

ด้านปัญหาและอุปสรรค ครูเห็นว่าไม่มีเวลาจัดกิจกรรมเพราะเนื้อหาในหลักสูตรมีมาก ส่วนนักเรียนเห็นว่า นักเรียนไม่สนใจกิจกรรม

สุวรรณ ตั้งศิษย์รักษ์ (2533) วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 5 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 5 จำนวน 450 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย และขอคัดลอกคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าดัชนีเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 5 เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทยน้อย การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 5 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.6401

จากงานวิจัยในประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทักษะการอ่านของนักเรียน โดยเฉพาะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น จะได้รับการพัฒนาขึ้นจากปัจจัยหลายประการคือ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยทางการอ่าน หรือที่เรียกว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทยอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีแบบฝึกการอ่านที่ครูสร้างขึ้น และแนวทางในการสอนของครูที่เน้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

งานวิจัยต่างประเทศ

เจมส์ เอลโม เชเรอร์ (James Elmo Shearer 1981: 3971-A) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ เพื่อหาว่าวิธีใดที่จะทำให้นักเรียนเกิดวิจารณญาณในการอ่านมากกว่ากัน โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนระดับ 8 จำนวน 120 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบก่อนและหลังสอบ ผลการวิจัยปรากฏว่าผลการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในกลุ่มทดลอง

นักเรียนจะมีแนวโน้มในด้านความคิด วิจัย เข้าใจศัพท์มากกว่ากลุ่มควบคุม

โทมัส วิลเลียม วอร์ดเ็น (Thomas William Worden 1981: 3877-A) วิจัย เรื่องพัฒนาการในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับ 3-6 เพื่อสร้างและพัฒนาแบบฝึกเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน ระดับ 3-6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียน ระดับ 3-6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบ และแบบฝึกการอ่านอย่างมี วิจารณญาณที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้น ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบฝึกที่สร้างขึ้นสามารถช่วยพัฒนาด้าน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการอ่านสามารถประเมิน ได้ และกระบวนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถ กำหนดได้แน่นอน

มาร์ธา เฮ็นดริค รัสแนก (Martha Hendrick Rusnak 1984: 140-A) วิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคำถามของครูและการตอบสนองของนักเรียน เมื่อสอนด้วยกิจกรรม การชี้้นำการอ่าน (DRA) และกิจกรรมการชี้้นำการคิดในการอ่าน (DR-TA) กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนเกรด 3 จำนวน 144 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่สอน ด้วยกิจกรรมการชี้้นำการอ่าน และกลุ่มที่สอนด้วยกิจกรรมการชี้้นำการคิดในการอ่าน เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยเป็นบทเรียน จำนวน 18 บทเรียน ผู้วิจัยได้บันทึกคำถามของครูและการตอบสนอง ของนักเรียนไว้ในแบบบันทึก นำมาหาค่าไค-สแควร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า คำถามของครูและการ ตอบสนองของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อครูถามคำถามที่เป็นความจริง คำตอบ ที่ได้จะมีลักษณะคำตอบที่แสดงถึงการไม่มีวิจารณญาณทางความคิดของนักเรียน และเมื่อครูถาม คำถามที่ต้องการการอธิบาย ตีความ คำตอบที่ได้จะมีลักษณะของการคิด วิพากษ์ วิจัย ซึ่งแสดง ถึงวิจารณญาณทางความคิดของนักเรียน นอกจากนั้นยังพบว่า กิจกรรมการชี้้นำการคิดในการอ่าน ดีกว่ากิจกรรมการชี้้นำการอ่าน ซึ่งเหมาะสมกับการสอนอ่านแก่นักเรียนที่มีระดับสูงและต่ำกว่า เกรด 3

แมรี ฟอนต์ ลิวอนโดส์ (Mary Fonte Livandais 1986: 2217-A) วิจัยเรื่อง การสำรวจทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เกรด 7-12 ต่อกิจกรรมการอ่านที่แนะนำไว้ใน สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในชั้นเรียน รวมทั้งการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ระหว่างทัศนคติของนักเรียน ต่อกิจกรรมเหล่านี้ และความถี่ในการจัดกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

สำหรับครู 35 ชุด และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน 1,020 ชุด ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชอบกิจกรรมซึ่งเร้าความสนใจอยู่รอบ ๆ ตัว ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนและการได้ติดต่อส่วนตัวกับนักเรียน กิจกรรมที่นักเรียนชอบได้แก่ กิจกรรมการพูด กิจกรรมที่ให้เพื่อนมีส่วนร่วม และกิจกรรมเขียนสั้น ๆ ส่วนกิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบคือ กิจกรรมทางศิลปะ เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนในเกรด ความสามารถ เพศ และท้องถิ่นเดียวกัน ปรากฏว่าปฏิภริยาตอบสนองต่อสิ่งทีที่นักเรียนชอบจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกจากนั้นเมื่อเกรดและระดับความสามารถสูงขึ้น ปฏิภริยาตอบสนองต่อสิ่งทีที่นักเรียนชอบจะลดลง ส่วนนักเรียนที่มีอายุ และความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าจะชอบกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวมากกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า การจัดกิจกรรมบ่อย ๆ มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักเรียน

แคทธี เจน สตอกเนอร์ นีล (Kathy Jane Stogner Neal 1988: 778-A) วิจัยเรื่องประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจในการอ่านด้วยกิจกรรมการชี้นำการคิดในการอ่าน (DR-TA) เปรียบเทียบกับกิจกรรมการชี้นำการอ่าน (DRA) กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน เกรด 4 จำนวน 242 คน จากโรงเรียนในรัฐอลาบามาตะวันออก จำนวน 10 โรงเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองจะเป็นกลุ่มที่สอนด้วยกิจกรรมการชี้นำการคิดในการอ่าน (DR-TA) กลุ่มควบคุม จะเป็นกลุ่มที่สอนด้วยกิจกรรมการชี้นำการอ่าน (DRA) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านหลังจากทำการสอนด้วยกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ผลการวิจัยปรากฏว่า การสอนด้วยกิจกรรมการชี้นำการคิดในการอ่าน จะให้ประโยชน์มากกว่า โดยที่นักเรียนจะใช้ความรู้เดิมมาพิจารณาถึงความเห็นเรื่องที่อ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน นอกจากนั้น นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความสามารถในการตอบสนอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านความรู้เดิม ความเข้าใจในการอ่านตามตัวอักษร และความเข้าใจในการอ่านโดยการพิจารณาถึงความเห็นของนักเรียน

เรจินา มาเรีย โควิน (Regina Maria Cowin 1991: 486-A) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ระดับ 5 ในการเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเอง สำหรับโปรแกรมการอ่านขั้นพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบการเลือกอ่านหนังสือของนักเรียนโดยอิสระ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับ 5 โคนแบ่งเป็นกลุ่ม

ตามหนังสือที่นักเรียนเลือก และระดับการอ่านของนักเรียน นักเรียนจะต้องเก็บรายชื่อของหนังสือที่อ่าน และเข้าร่วมในการประชุมปรึกษาระหว่างครูกับนักเรียนทุกอาทิตย์ การวิเคราะห์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากการเขียนคำตอบของนักเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่าสิ่งที่น่าสนใจที่ปรากฏอยู่ในหนังสือจะมีผลต่อวิจารณญาณในการอ่าน นักเรียนควรจะได้อ่านหนังสือหลายเล่มโดยมีอิสระในการเลือก และได้ใช้เวลามากพอในการอ่าน สิ่งเหล่านี้จะปูพื้นฐานให้เด็กเกิดความพอใจในการอ่านในโรงเรียน และเป็นโอกาสที่จะทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน

แซนดร้า ริต้า เลวิส วิลสัน (Sandra Rita Lewis Wilson 1992: 3234-

A) วิจัยเรื่องผลของความร่วมมือในการเรียนต่อความเข้าใจในการอ่าน เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีให้นักเรียนมีความร่วมมือในการเรียนรู้ กับกลุ่มที่ไม่ได้เรียนด้วยวิธีนี้ รวมทั้งศึกษาความแตกต่างระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงของทั้งสองกลุ่มด้วย เหตุผลของการวิจัยเรื่องนี้เพราะครูสามารถนำวิธีการสอนแบบให้นักเรียนมีความร่วมมือในการเรียนรู้ไปใช้ในการสอนอ่าน เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนให้ดีขึ้น ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีให้ความร่วมมือในการเรียนรู้อาจมีความเข้าใจในการอ่านดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียนด้วยวิธีนี้ ส่วนนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างความเข้าใจในการอ่าน นักเรียนชายของทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันระหว่างความเข้าใจในการอ่าน แต่นักเรียนหญิงของทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันระหว่างความเข้าใจในการอ่าน

จากงานวิจัยต่างประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมีวิจารณญาณในการอ่านของนักเรียนนั้น ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ครูจะต้องใช้วิธีการสอนที่จะชี้ให้นักเรียนเกิดความคิดวิจารณ์ ครูจะต้องพัฒนาและสร้างแบบฝึกการอ่าน ครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเอง และให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูก็ควรจัดกิจกรรมการอ่านให้กับนักเรียนอีกด้วย